

L'urs brin è da return!

www.kora.ch

Biologia e comportament

Num	urs brin / <i>Ursus arctos</i>
Lunghezza	mastgel fin a 2 m femella fin a 1,5 m
Autezza da las spatlas	mastgel 100 cm femella 90 cm
Pais	mastgel fin a 250 kg femella fin a 180 kg
Vegliadetgna	en la natira libra 20 fin 25 onns

La sien d'enviern

Ils urs brins na dorman betg, els fan in paus d'enviern. La temperatura dal corp sa reducescha per quatter fin tschintg grads celsius e la respirazion sin ina fladada per 45 seundas. La frequenza dal cor vegn quatter fin tschintg giadas pli plauna e sa retarda sin 8 fin 12 battidas la minuta. Ils pitschens naschan en il quartier d'enviern e bandunan quel la primavaira ensemes cun la mamma.

La vita sexualia

Ils urs brins europeics cuntanschan lur madirezza sexuala en la vegliadetgna da traies fin tschintg onns. Durant il temp da chalur a l'entschatta da la stad resta il mastgel per paucs dis ensemes cun la femella fertilisada per impedir che quella sa copuleschia danovamain. Savens persequite-schan numnadaman plirs mastgels la medema femella durant il temp da chalur.

Enturn la fin schaner naschan in fin traies pitschens urs, gronds sco portgets da mar. Suenter quatter mais paisan els gia 20 kilos. Ils pitschens restan fin in onn e mez ensemes cun la mamma. Durant quest temp emprendan els tut quai ch'els dovran per survivver.

www.orsso.provincia.tn.it

— Regiun da derasaziun da l'urs brin — Animals singuls

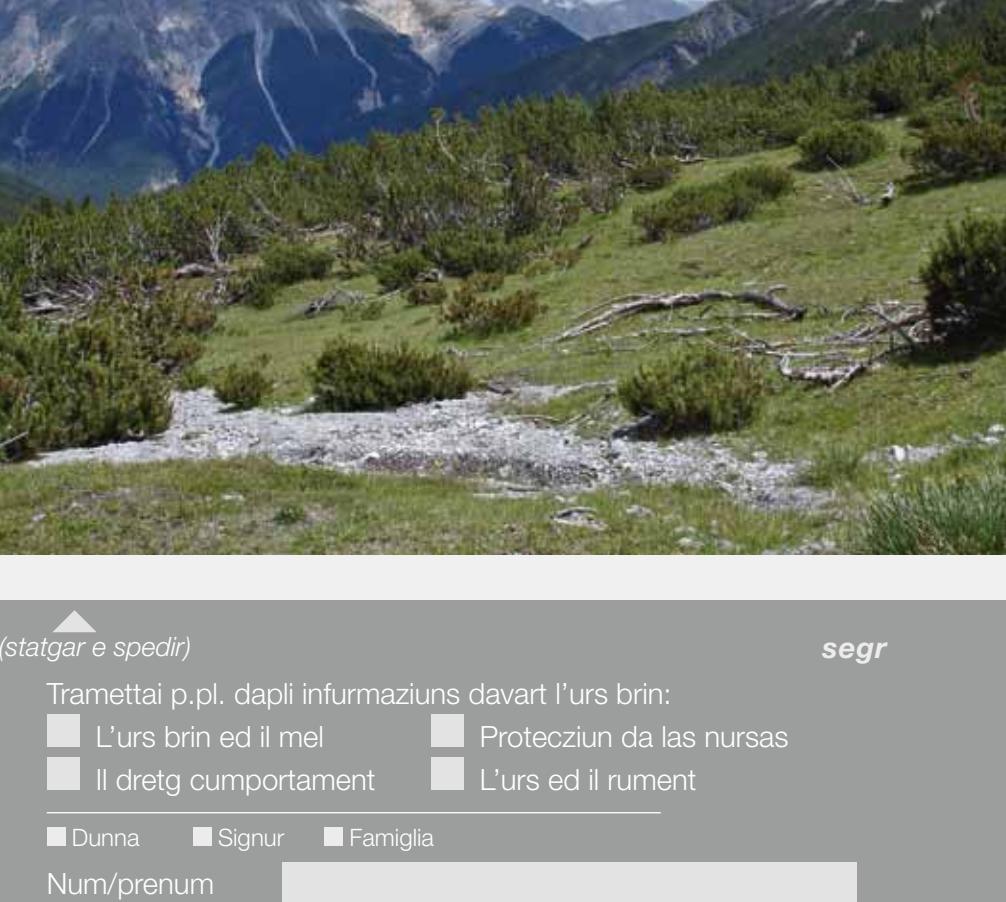
↑ Animals viandants

Urs giuvens viandants

Ils davos urs alpins primars han survivì en las Alps trentinas. Grazia a l'introduziun da 10 urs da la Slovenia datti puspè suenter blers onns urs giuvens en il Trentino.

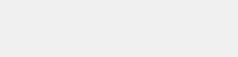
A la tschertga da novs reviers immigreschan animals giuvens pli e pli era en la regiun da cunfin retica (Alto Adige, Tirol, Grischun) ed en il contorn (Lumbardia e Veneto). L'onn 2005 è quai stà il cas per l'emprima giada suenter radund 100 onns. JJ2 alias Lumpaz e JJ1 alias Bruno han fatg da quel temp sensaziun.

Animals giuvens han frequentà regularmain la regiun ils onns suandants. Era sche las planiras da las vals èn fitg populadas, chattan ils urs en questa regiun spazis da viver almain uschè adattads sco en il Trentino.

L'urs brin è protegì

L'urs brin è protegì sin plau inter-naziunal. La Convenziun da Berna – la cunvegna dals 19 da settember 1979 davart la conservaziun da la vita selvadia europeica e da ses spazis da viver naturals – definescha en annexa II ils urs brins sco specia strictamain protegida. La Svizra, l'Italia e l'Austria han ratifitgà questa convenziun.

(statgar e spedir)

segr

Tramettai p.pl. dapli infurmaziuns davart l'urs brin:

- L'urs brin ed il mel
- Protecziun da las nursas
- Il dretg comportament
- L'urs ed il rument

Dunna   Signur   Famiglia

Num/prenum

Adressa

NPA / Lieu

E-mail

Jau vuless daventar commember/commembra dal WWF (fr. 70.– / famiglias fr. 90.–)

Data da naschientscha

Francar per plaschair

CH-8010 Zürich

WWF Svizra Service Center Hohlstr. 110 Postfach

Na faschai betg quaidas a l'urs!

Ils urs èn omnivors e maglian tut. Els sa nutreschan per trais quarts vegetaricamain e per in quart d'animals. Els han in nas fitg fin. Ultra da quai èn els opportunists ed emprendan fitg spert. Han tscherts urs scuvrì ina giada ch'i dat da magliar en vischinanza dals umans perdan els lur tema naturala e turnan adina puspè tar questas funtaunas da Pavel. Ils sciensiads dal cumpartament numnan tals urs, cundiziunads dal Pavel'. Els rumpan si containers da rument, stgarpan animals manidels en proxima vischinanza dals umans, penetreschan en stallas ed engolan giaglinas. Surtut il rument ed il cumpost carmalant na dastgan perquai betg esser cuntanschibels per l'urs.

Rument e cumpost

- Na laschar nagin rument e Pavel d'animals la notg ordavert.
- Serrar las sadellas da rument resp. ils containers endadens la notg, p.ex. en tschaler.
- Recipients da rument plazzads en il liber ston esser resistents ad attatgas da l'urs.
- Allontanar ils recipients da rument che sa chattan ordaifer ils abitadis.
- Manizzar il cumpost per ch'el smarscheschia spert.
- Segirar ils plazzaments da cumpostar communals cun ina saiv electrica.

Protegi voss animals e voss avieuls!

Chauns da protecziun defendan las nursas e las chauras d'animals da rapina gronds, chauns vagabundants, vulps, corvs gronds ed evlas. Els defendan instinctivamain lur triep e lur revier. Plinavant intimideschan els er cun lur grondezza e lur urlim intensiv. In urs na ristga betg da s'avischinar al chaun. Saivs electricas e claus da notg èn ulterius medis per proteger las nursas d'attatgas. Viandants che sa cumpordan endretg na ston avair nagina tema dals chauns da protecziun.

L'urs ha gugent larvas e dultschims. En ils avieulers spoglia el perquai ils magazins e destruescha las patgnas cun il cuaditsch ed entiras rischlas. Saivs electricas èn fitg effizientas per tegnair ils urs davent dals avieulers.

Nagina tema da chauns da protecziun

- Restai quiet, sch'ils chauns urlan. Ignorai ils chauns cun passar speravi.
- Pruvai da guntgir las nursas e prendai voss chaun a la corda.
- Na provocai betg cun moviments andetgs.
- Na charsinai e na pavlai betg ils chauns da protecziun.

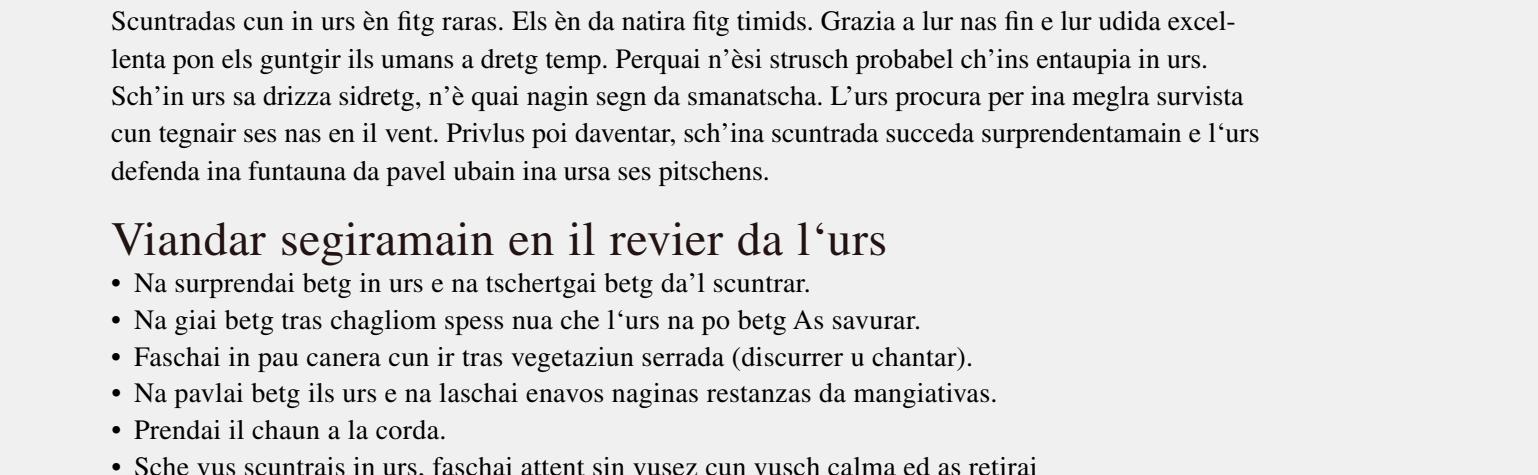
FSC mix

Produktegruppe verträglich
umweltverträglich Wald und
umweltverträglich Wald und
sozialverträglich

Zert-Nr. 005-COC-10102

© 1996 Forest Stewardship Council

© WWF Svizra 2011
Index da las fotografias: Uffizi da chatscha e pestig da Grischun / WWF-Canon, Staffan Widstrand / Servizio Foreste e Fauna, Provincia Autonoma di Trento / Peter Lüthi, WWF / Stefano Mayr, WWF / Anita Mazzetta, WWF / WWF-Canon, Sanchez & Lopez / Andreas Zedrosser, 4nature / H. Heimpel, 4nature.
Stampa: Südschweiz Print AG, Cura grafica: Fontunat Athorn, Matians AG

N'hajas nagina tema, ma respect!

Scuntradas cun in urs èn fitg raras. Els èn da natira fitg timids. Grazia a lur nas fin e lur udida excellenta pon els guntgir ils umans a dretg temp. Perquai n'èsi strusch probabel ch'ins entaupia in urs. Sch'in urs sa drizza sidretg, n'è quai nagin segn da smanatscha. L'urs procura per ina meglia survista cun tegnair ses nas en il vent. Privlus poi daventar, sch'ina scuntrada succeda surprendentamain e l'urs defendà ina funtauna da Pavel ubain ina ursa ses pitschens.

Viandar segiramain en il revier da l'urs

- Na suprendai betg in urs e na tschertgai betg da'l scuntrar.
- Na gai betg tras chagliom spess nua che l'urs na po betg As savurar.
- Faschai in pau canera cun ir tras vegetaziun serrada (discurrer u chantar).
- Na pavlai betg ils urs e na laschai enavos naganas restanzas da mangiativas.
- Prendai il chaun a la corda.
- Sche vus scuntrais in urs, faschai attent sin vusez cun vusch calma ed as retirai plaunsieu enavos. – Betg currer!

Conto da donaziuns: WWF Svizra Bär PC 80-470-3

URSINA

for a living planet®

WWF Svizra
Hohlstrasse 110
Postfach
CH-8010 Zürich
www.wwf.ch

WWF Italia
casella postale
Via Orseolo 12
I-20144 Mailand
www.wwf.it

WWF Österreich
Brixnerstrasse 4
A-6020 Innsbruck
www.wwf.at

“ Ils urs èn sin via enavos en la regiun da las Alps. Il WWF s'engascha per ch'ils animals protegids dastgian viver tar nus.

En il center dal project URSSINA èn stadas:

- L'infuriazion per la populaziun
- La prevenziun da donns
- L'organisaziun dals rument
- Sendas da viandar tematicas

Personality pens.
Swiss made.

prodir